

KD:Ambtelijke leiding
DIRECTORAAT-GENERAAL
BELEID

Locatie
Den Haag - Plein-
Kalvermarkt.
Kalvermarkt 32
's-Gravenhage

Postadres
Postbus 20701
2500 ES 'S-GRAVENHAGE
MPC 58B

www.defensie.nl

Datum
5 november 2025

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

Verslag – BO NPRD Zeeland

Betreft: Bestuurlijk overleg NPRD xxx
Vergaderdatum: 14 november 2025
Vergadertijd: 16.30-17.15 uur
Vergaderplaats: Ministerie van Defensie
Aanwezigen: Staatsecretaris Gijs Tuinman
Gedeputeerde Dick van der Velde (provincie Zeeland)
Burgemeester Marga Vermue (Gemeente Sluis)
LTGEN
Kol (programmadirecteur NPRD)

Ambtelijke ondersteuning: Zeeland; LtKol
Kol. ,

1. Opening

2. Vaststellen verslagen

Het verslag van 10 maart 2015 wordt ongewijzigd vastgesteld.

3. Toelichting proces en algemene punten

Hoofdlijn planning NPDR:

- Eind dit jaar:
 - o Definitief NPRD
 - o Nota van Antwoord
 - o Aanvulling planMER (o.a. reactie op advies Commissie MER + extra onderzoek)
 - o Addendum planMER (planMER-onderzoek voor 9 specifieke behoeften => niet van toepassing voor Zeeland)
 - o In eerste helft 2026:
 - Separaat participatieproces voor 9 specifieke behoeften

(Addendum)

▪ Vaststelling Addendum voor de zomer van 2026

- Eerste helft 2026: per project verdieping nodig t.a.v. wat, wanneer en hoe. Uitgangspunt voor defensie is dat de behoefte voor Laagvliegen in Zeeland in nauwe samenwerking met betrokken overheden worden uitgewerkt.
- Hoe uitvoering geborgd wordt vraagt van de zijde van Defensie en het Rijksvastgoedbedrijf nog een strategische planning waarbij de prioritering irt bv capaciteit, middelen en andere rijksopgaven moet worden afgewogen.

KD:Ambtelijke leiding
DIRECTORAAT-GENERAAL
BELEID

Datum
5 november 2025

Onze referentie

- **Hoe verder met advies Commissie MER:**

- Commissie stelt dat Defensie de milieugevolgen van de Defensieplannen goed en systematisch heeft onderzocht en spreekt waardering uit voor het verzette werk.
- Op een aantal aandachtspunt van de Cie MER wordt het planMER voor besluitvorming aangevuld. Belangrijkste punt betreft de verdieping van informatie over eventuele cumulatie van activiteiten op de Veluwe en De Wadden. Verwachting is dat dit niet leidt tot aanpassing van voorkeurslocaties maar het is belangrijk dat het kabinet deze informatie nog zorgvuldiger kan meewegen voor deze kwetsbare gebieden.
- Voor een ander deel zien de aanbevelingen van de commissie MER op de uitvoeringsfase van het NPRD. Daarin zullen zaken nader worden uitgewerkt in project-MER waar dit aan de orde is. Een van de aandachtspunten daarbij is geluid irt laagvliegen.
- Defensie maakt nog een aanvulling op het planMER waarin er reactie komt op de aanbevelingen van de commissie. Ook dat gaat mee in de besluitvorming.

- **NPRD en WODG:**

- In de bij de stukken meegestuurde bijlage vindt u een samenvatting met het antwoord op de belangrijkste vragen die in het BO kort zijn toegelicht.
- Planning: Voor einde van dit jaar gaat het wetsvoorstel naar de onderraad. Daarna nog heel proces van advies Raad van State en beide Kamers.

- **Structureel in gesprek; per provincie afspraken:**

- Defensie wil de samenwerking verbreden en stroomlijnen per provincie door middel van vaste aanspreekpunten zodat sneller en doelmatiger kansen en schuarpunten boven water komen. De provincie vormt daarbij voor Defensie het aanspreekpunt.
- Defensie wil ook toewerken naar een vaste structuur van 1x per jaar bestuurlijk overleg met de provincie Zeeland en 2x ambtelijk overleg. Zo kunnen bestuurlijk de voortgang op de uitvoering van het NPRD en andere onderwerpen op de provinciale Defensie-agenda worden besproken. Op die manier kan een gestructureerd gesprek

- worden gevoerd over de zaken die voor Zeeland van belang zijn.
- Defensie wil na vaststelling van het definitieve NPRD, afspraken maken met de provincie, waar betrokken gemeenten aan kunnen worden toegevoegd. Die afspraken vormen de basis voor het overleg tussen Defensie en de provincie en die gemeenten. De ambitie is toe te werken naar een (adaptieve) provinciale Defensie-agenda.
- Zeeland kijkt ook in het kader van Perspectief Zeeland 2050 met Defensie graag naar mogelijke kansen die de aanwezigheid van Defensie in Zeeland met zich meebrengt.

KD:Ambtelijke leiding
DIRECTORAAT-GENERAAL
BELEID

Datum
5 november 2025

Onze referentie

Aandachtspunten t.a.v behoeften in het licht van ontvangen zienswijzen

- a. Laagvlieggebieden

Inbreng provincie Zeeland:

- Zeeland geeft aan dat het “vervelend” voelt dat er een besluit door het kabinet wordt genomen in december zonder duidelijkheid over de gevolgen voor Zeeland van het besluit.
- Zeeland ziet het beland dat meer laagvliegen belangrijk is voor de nationale veiligheid en zit positief in de wedstrijd. Zeeland benadrukt dat het wel belangrijk is dit in de uitwerking samen goed op te lopen en bij besluitvorming kabinet concreet te maken wat de betekenis is van wat het kabinetsbesluit en hoe en wanneer de uitwerking wordt vormgegeven. Het kaartbeeld suggereert grote impact op gehele gebied. Nu lijkt het alsof er overal iets kan en er na kabinetsbesluit direct gevlogen gaat worden. Dat is bestuurlijk moeilijk uit te leggen aan de inwoners en organisaties in Zeeland.
- Ook heeft de Zeeland aandacht gevraagd (in het kader van het licht planologisch regime) voor de ambitie van de realisatie van 75.000 woningen die Zeeland heeft in het kader van toekomstperspectief Zeeland 2050. Daarnaast heeft de Zeeland aandacht gevraagd voor het feit dat dieren en paarden kunnen schrikken/op hol kunnen slaan van laagvliegende helikopters met de vraag hoe we daar mee om gaan.
- Zeeland overhandigt een motie aan de staatssecretaris met de titel “geef Zeeland duidelijkheid over uitbreiding activiteiten van Defensie”. Deze motie is unaniem aangenomen in Provinciale Staten op 7 november 2025. De motie bevat een lijst met aandachtspunten waarover Zeeland duidelijkheid wenst voordat er een besluit genomen wordt.
- Defensie benadrukt dat er na het kabinetsbesluit nog niet wordt gevlogen, omdat er eerst naar de nadere uitwerking en vergunningen gekeken moet worden.
- In deze fase worden alleen de buitengrenzen van de laagvlieggebieden vastgesteld. De nadere invulling van het planologisch regime binnen die grenzen zal in de volgende fase worden uitgewerkt in nauwe samenspraak met de provincie en betrokken gemeenten.
- Defensie heeft een eerste uitwerking gemaakt van het planologisch regime voor de laagvlieggebieden. Dit is ambtelijke besproken met de provincies. Provincies konden zich hier in het algemeen goed in vinden. Zeeland heeft aangegeven hierover nog wel zorgen te hebben. Provincies en gemeenten blijven betrokken bij de verdere uitwerking van dit regime.
- Defensie benadrukt dat er rekening wordt gehouden met N2000 en dat en er niet zal worden laag gevlogen over aaneengesloten bebouwing,

- industriegebieden etc.
- Het ontwikkelen van een betere informatievoorziening/middelen om tijdig te informeren over laagvliegactiviteiten heeft de aandacht van Defensie.
- Defensie bevestigt dat bestaande plannen geen hinder ondervinden en dat de inzet van het planologisch regime is dat we geen nieuwe plannen onmogelijk willen maken. Het af te spreken regime moet juist voorkomen dat we tegenover elkaar komen te staan door tijdig met elkaar in gesprek te gaan bij ontwikkelingen die naar verwachting substantiële impact hebben op de mogelijkheden voor laagvliegen.
- In de communicatie is het belangrijk om de impact van laagvliegen ook te relativeren. Feitelijk gaat het om maximaal ca 2,5 uur per dag voor 1 helikopter in het gehele gebied bij 200 dagen per jaar.
-
- Defensie zet zich in om langs de volgende lijnen de informatievoorziening en samenwerking te verbeteren:
 - a. Overleg over de uitwerking/formulering van het juridisch regime
 - b. Goede communicatie bij het kabinetsbesluit over de strekking van het besluit voor Zeeland en hoe de nadere invulling wordt vormgegeven, daarin worden de gememoreerde aandachtspunten meegenomen;
 - c. Betere informatievoorziening/waarschuwingssysteem om de omgeving tijdig te informeren over laagvliegactiviteiten;
 - d. Inrichten van een loket waar maatschappelijke actoren terecht kunnen bij incidenten of schade.
-

KD:Ambtelijke leiding
DIRECTORAAT-GENERAAL
BELEID

Datum
5 november 2025

Onze referentie

4. Participatie en vervolg - Afronding en afsluiting overleg van Staatssecretaris met de bestuurders van provincie en gemeenten. Afspraken over communicatie.

- De conclusies en afspraken v.w.b. de voorkeurslocaties zijn vertrouwelijk en pas definitief en openbaar na besluitvorming door het Kabinet.
- Dit is naar verwachting eind december.
- Afgesproken wordt toe te werken naar een vaste structuur van 1x per jaar bestuurlijk overleg met de provincie (als gebiedsregisseur) en 2x ambtelijk overleg. Zo kunnen bestuurlijk de voortgang op de uitvoering van het NPRD en andere onderwerpen op de provinciale Defensie-agenda worden besproken.
- Afgesproken wordt dat Zeeland niet verrast wordt door de Nota van Antwoord en voorafgaand aan vaststelling in de Ministerraad wordt geïnformeerd over de beantwoording van de zienswijzen uit Zeeland.
- De Staatssecretaris heeft kennis genomen van het feit dat de heer Van der Velde per 1 februari stopt als gedeputeerde. Hij dankt de heer Van der Velde voor al zijn inspanningen en wenst hem het allerbeste toe.